

Thorax, das zweiborstige Schildchen und die Pleuren schwärzlich, Mesopleuren nackt. — Hinterleib schwarz, matt, die Tergite von annähernd gleicher Länge. Behaarung kurz aber deutlich, es lassen sich etwa drei bis vier (unregelmässige) Querreihen unterscheiden. Die Haare der Hinterrandreihen sind kaum länger als die übrigen, ausser an den Aussenseiten und am Hinterrande des sechsten Tergits. Auch ventral am Ende des Hinterleibs eine Querreihe etwas längerer Haare. Hypopyg klein, von oben gesehen auffallend schmal, nur etwa halb so breit wie das 6. Tergit. Oberteil schwarz, der in gewisser Beleuchtung auftretende Reflex schwach. Seitlich nahe der Mitte des Unterrandes ein verlängertes Haar, das nicht stärker ist als die benachbarten Hinterrandhaare des sechsten Tergits, aber aus der übrigen Behaarung des Hypopygs deutlich hervorragt. Diese nimmt von oben nach unten an Länge zu und erscheint von gewisser Seite her betrachtet ziemlich dicht. Ventralplatte relativ lang und schmal, der Endteil flach und aussen abgerundet, blasser gefärbt als der Grundteil. Sind die innern Kopulationsorgane exponiert, was selten der Fall ist, so ist die Ventralplatte wie gewöhnlich auf der rechten Körperseite sichtbar, aber es entspricht ihr dann auf der linken Seite eine fast ebenso weit vorragende, tiefdunkle, am Ende breit, also nicht hakig, abgerundete Platte, die zum Kopulationsapparat gehört. Analtubus nur als dreieckiger Vorsprung aus der Hypopygöffnung vorragend, gelbbraun, am Grunde dunkler, behaart, die ventralen Endhaare schwach, aber deutlich. — Beine grossenteils schwarz, seltener braun, auch die Vorderhüfte stets schwärzlich oder mindestens dunkelbraun, nur gegen Ende etwas heller werdend, ebenso die Vorderschenkel. Vorderschiene und -tarse mehr gelbbraun. Hinterschenkel nur mässig verbreitert, ventral auf der Vorderhälfte mit schwachen, halbanliegenden Härchen. Hinterschiene mit schwachen Wimpern, von denen etwa 9 vom zweiten Drittel an deutlicher hervortreten. Dorsalkante der Schiene ohne auffallende Biegung in der Mitte, vielmehr schon oberhalb derselben allmählich nach der anterodorsalen Seite abbiegend. — Flügel etwas gelbgrau getrübt, Randader oft etwas kürzer als der halbe Flügel (0.47-0.5), Abschnittsverhältnis öfters sehr nahe 5:3:1, aber der zweite Abschnitt manchmal relativ kürzer. Randwimpern lang, man zählt in der untern Reihe von der Wurzelquerader bis zum Ende zuerst 3 kürzere und dann durchschnittlich 12 längere. Gabel mässig klein und etwas spitz. Vierte Längsader an der Gabel mit S-förmiger Krümmung entspringend, im Anfang mässig gebogen und im weitem Verlauf schwach nach vorn konkav. — Schwinger gelb mit dunklem Stiel. — Körperlänge etwa $2\frac{1}{4}$ mm.

Weibchen. — Dem ♂ ganz ähnlich, die Randader bisweilen ein wenig länger; der Hinterleib nicht ganz matt. Gleicht etwas dem ♀ von *Megaselia rufipes*, hat aber nicht dessen auffallende Stirnbreite.

Meiner Neubeschreibung liegen zunächst aus England sämtliche Originalexemplare der Wood-

schen Sammlung zugrunde, im ganzen neunzehn, 8 ♂♂, 11 ♀♀. Die meisten Stücke Woods stammen von Stoke Wood. Fangzeit von 1. IV bis 7. V, dann wieder im Juli (4. VII). Vier Exemplare wurden auf dem Friedhof von Dingle 23. VII gefangen. Ein unrichtig bestimmtes ♂ gehört zu der sehr ähnlichen, von mir im Naturhistorisch Maandblad Dez. 1932 beschriebenen Art *Meg. verna* m.

Weiter lagen mir vor 8 Stücke aus Belgien (Caverne aux végétations bei Ramioul) R. Leruth leg. ♂♀, teils Mitte XII, teils 6. III bis Mitte IV. In Holländisch Limburg fing ich 2 ♂♂ am 2. V. in einem Walde bei Valkenburg, wo ich wenige Tage vorher auch *verna* ♂ erbeutet hatte. Aus Deutschland besitze ich als Geschenk von Herrn Rektor Lengersdorf 1 ♂, 2 ♀♀ aus der Bismarckhöhle in Westfalen, ich selbst fing ein ♀ bei Bonn a. Rh. am 11. V. Dr. Duda traf sie im Saargebiet an. Die Art zeigt also ausgesprochene Vorliebe für Höhlen, wahrscheinlich haben sich auch die von Wood auf einem Friedhof erbeuteten Tiere unterirdisch in Grabhöhlen entwickelt. Vielleicht bedürfen sie zur Entwicklung einer niedrigen Temperatur. Das Auftreten im ersten Frühling und wieder im Juli deutet auf zwei Generationen im Jahre, von denen die zweite vermutlich als Imago überwintert.

Dr. EDUARD PERGENS

(23 October 1862 — 11 April 1917)

als kenner van Bryozoën,

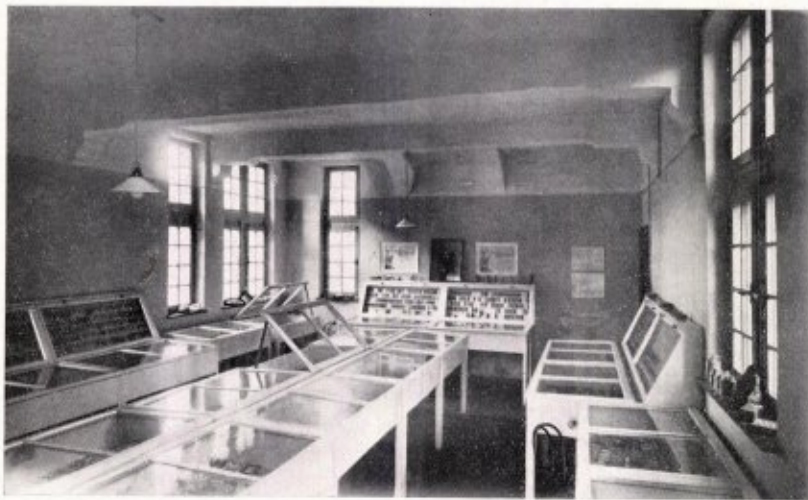
door

Dr. J. F. Steenhuis

te Haarlem.



In den negenden jaargang van het Maandblad, uitgegeven door het Natuurhistorisch Genootschap in Limburg, No. 1, Januari 1920, blz. 1—2, komt van de hand van den nog steeds fungeerenden Voorzitter van het Genootschap, Rector Jos. Cremers, een necrologie voor van den natuuronderzoe-



MUSEUMZAAL MET DE COLLECTIE PERGENS.

Foto Gadiot.

ker en anderszins geleerden Dr. Eduard Pergens, geboren en overleden te Maeseyck, België. Uit deze necrologie, die geschreven is door iemand, die den overledene bijzonder heeft hooggeacht en door vriendschapsbanden met familieleden van Pergens verbonden was, blijkt, dat Dr. Pergens een uitzonderlijk begaafd man moet zijn geweest; „Doctor in de natuurkunde, doctor in de medicijnen, vertrouwd met het Hebreeuwsch, kenner van Bryozoën..... deze Belg heeft zich een wereldnaam weten te scheppen”.

Het ligt niet in mijn bedoeling op zijn verdiensten nader te wijzen. Toevalligerwijze echter ben ik met Pergens als bryozoöloog in aanraking gekomen. In den loop der vele jaren n.l., dat ik de grondmonsters van talrijke grondboringen, op Nederlandsch gebied verricht, onder de oogen krijg, heb ik een verzameling aangelegd van fossielen, vooral uit middenpliocene, in mindere mate uit jongere lagen, welke niet behooren tot de groepen uit het planten- en dierenrijk, die reeds door specialisten bewerkt werden en worden. Deze verzameling werd niet om haar zelfs wille aangelegd, doch om ze eveneens aan andere specialisten ter onderzoek te geven. Hieronder bevinden zich exemplaren van een koraal, van twee Brachiopoden, van diverse Echiniden, Vermes en Balaniden en van vele Bryozoën. De determinatie van de Echiniden- en de Balaniden-relicten is aan terzake bevoegd te achten Nederlandsche onderzoekers toevertrouwd. Zelve heb ik eenig werk gemaakt van de identificatie van den koraal, t.w. *Sphenotrochus intermedius* van Münster en van de twee Brachiopoden, n.l. *Lingula dumortieri* Nyst en *Terebratula grandis* Blumenbach. Ik hoop het onderzoek uit te breiden tot de Vermes en had gehoopt dit te doen voor de Bryozoën. Uit dien hoofde had ik mij gewend tot den Conservator van het Natuurhistorisch Museum te Maastricht, Rector Jos. Cremers. Met grootte welwillendheid werd mij de gelegenheid geschonken en wel in de Paaschweek van het vorige jaar, een buitengewoon omvangrijke

verzameling Bryozoën te bezichtigen, welke in een afzonderlijke zaal van het museum is ondergebracht. Omtrent deze „Collectie Dr. Pergens” is in de bovengenoemde necrologie het een en ander te vinden. Het bleek mij aldaar, dat deze verzameling, die mij toeschijnt van groote wetenschappelijke waarde te zijn, niet eer als vergelijkingsmateriaal voor de bescheiden collectie middenpliocene Bryozoën, die ik naar Maastricht meebracht, bruikbaar zou zijn, dan wanneer zij geordend en de nomenclatuur en classificatie geheel overeenkomstig die van den huidige stand der wetenschap zoude zijn.

De bestudeering der middenpliocene Bryozoën van Nederlandschen bodem is derhalve in haar aanvangsstadium gebleven. Het is mij echter aangenaam door het bovenstaande de aandacht op haar, doch vooral op de „Collectie Dr. Pergens” te kunnen vestigen. Aangezien ik in de geologische en paleontologische vakliteratuur geen wetenschappelijke necrologie van den buitengewoon aangelegden Belg ben tegengekomen en wij Nederlanders eenigermate aan zijn opleiding hebben medegewerkt, „doordat de familie Pergens na den dood van den vader met ter woon naar Nijmegen trok en 't Bisschoppelijk College van Roermond Eduard na de voltooiing zijner lagere studiën op den Ruwenberg, binnen zijn muren zag, om hem middelbaar onderwijs te geven”, vertrouw ik en de wetenschap en België te kunnen eeren, door enkele woorden aan de nagelaten geschriften te wijden. Echter slechts aan die, welke handelen over recente en fossiele Bryozoën.

Voor zooverre ik heb kunnen ontdekken zijn deze 25 in getal.

In chronologische volgorde geef ik ze hieronder weer:

1. Meunier, A. et Ed. Pergens. — Nouveaux bryozoaires du Crétacé supérieur. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XX, 3e sér. t. V, année 1885, mém., p. 32—37, avec pl. II.

2. Meunier, A. et Ed. Pergens. — Les bryozoaires du système montien (Éocène inférieur). — Louvain, chez les auteurs, 1886, broch. in 8°, 14 + (1) pp. et 2 pl. Typ. Alph. Meulemans-De Preter, Louvain.
3. In samenwerking met A. Meunier: La faune des bryozoaires garumniens de Faxe. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XXI, 4e série, t. I, année 1886, mém., p. 187—242, pl. IX—XIII.
4. Sur l'âge de la partie supérieure du tufeau de Ciply. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. I, année 1887, procès-verbaux, p. 204—207; discussion, p. 207—209.
5. Pliocène Bryozoen von Rhodos. Ann. K. K. naturhist. Hofmuseums Wien, Bd. II, Wien 1887, S. 1—34 m. 1 lithogr. Taf.
6. Les bryozoaires du Tasmajdan à Belgrade avec note supplémentaire. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XXII, 4e série, t. II, année 1887, bull. séances, p. XII—XXVIII et LIX—LX.
7. Note préliminaire sur les bryozoaires fossiles des environs de Kolosvar. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XXII, 4e série, t. II, année 1887, bull. séances, p. XXXIII—XXXVII.
8. Contributions à l'histoire des hydrozoaires récents. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XXII, 4e série, t. II, année 1887, bull. séances, p. LXXXV—XC, avec pl. XIII.
9. Deux nouveaux types de bryozoaires cténostomes. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XXIII, 4e sér., t. III, année 1888, mém. p. 340—343, avec pl. XIV.
10. Remarques sur la réunion du calcaire de Mons et du tufeau de Ciply dans un même groupe stratigraphique. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. II, année 1888, procès-verbaux, p. 103—104.
11. Zur fossilen Bryozoenfauna von Wola lu'zanska. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. III, année 1889, mém. p. 59—72; résumé français ibidem, procès-verbaux, p. 11—12.
12. Révision des bryozoaires du Crétacé figurés par d'Orbigny. Première partie — Cyclostomata. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. III, année 1889, mém. p. 305—400, avec pl. XI—XIII et 16 fig. dans le texte; procès-verbaux, p. 26—29.
13. Untersuchungen an Seebryozoen. — Zool. Anzeiger, XII. Jahrg. 1889, Nr. 317, S. 504—510, Nr. 318, S. 526—533.
14. Notes succinctes sur les bryozoaires. I. Sur les bryozoaires du Miocène de la Russie méridionale. — Ann. soc. malac. Belgique, t. XXIV, 4e sér., t. IV, année 1889, p. XX—XXIV, avec 7 fig. dans le texte.
15. Notes succinctes sur les bryozoaires. II. Bryozoaires dragués par M. P. Dollfus dans le Nord-Ouest de la Méditerranée. — Ibid. p. LVII—LX.
16. Notes succinctes sur les bryozoaires. III. Bryozoaires dragués par M. Lennier aux environs de Brest. — Ibid. p. LX—LXII.
17. Nouveaux bryozoaires cyclostomes du Crétacé. — Bull. soc. belge géol. etc., t. IV, année 1890; 1891—1892, mém. p. 277—279, avec pl. XI; procès-verbaux, p. 240.
18. Bryozoaires du Miocène du Gard (France). — Bull. soc. belge de géol. etc., t. V, année 1891, 1891—1892, procès-verbaux, p. 46—53, avec 1 fig. dans le texte.
19. Bryozoaires du Sénonien de Sainte-Paterne, de Lavardin et de la Ribochère. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. VI, année 1892, 1892—1893, procès-verbaux, p. 200—217.
20. Nouveaux bryozoaires du Crétacé de Limbourg. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. VII, année 1893, 1893—1894, mém. p. 172—189, avec pl. VIII—XI et fig. 1—8.
21. Les bryozoaires du Sénonien de la carrière de l'Arche de Lèves près Chartres. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. VIII, année 1894, 1894—1895, procès-verbaux, p. 131—140.
22. Bryozoaires du Sénonien de la carrière de Cachemback près Chartres (Faubourg Saint-Bartélémy). — Bull. soc. belge géol. etc., t. VIII, année 1894, 1894—1895, procès-verbaux, p. 181—184.
23. Note sur l'identification et la séparation des espèces dans la groupe des bryozoaires. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. IX, année 1895, 1895—1896, procès-verbaux, p. 8—11.
24. Bryozoaires des environs de Buda. — Bull. soc. belge de géol. etc., t. X, année 1896, 1897—1899, mém. p. 359—368, avec 1 fig. dans le texte.
25. Bryozoaires poederliens déterminé par le Dr. Pergens, provenant du bassin America (Austruweel-Anvers). (Collection E. Delheid). — Bull. soc. belge de géol. etc., t. XIV, procès-verbaux, p. 332.

Hierbij is het volgende vast te leggen :

a. uit de publicatie 3 (1886) blijkt, dat de schrijvers een studiereis naar Denemarken, Schonen en het eiland Rugen hebben gemaakt en aldaar Bryozoen hebben verzameld. Die van Denemarken worden sub 3 besproken, terwijl Dr. Marsson die van het eiland Rugen „zal beschrijven” — vgl. de boekbesprekingen beneden — terwijl „Ceux de le Suède feront l'object d'une autre monographie”. Deze monographie nu heb ik niet kunnen ontdekken.

b. In het jaar 1888 schreef Pergens (lit. sub 10) : „J'ai tiré un grand nombre de foraminifères

du calcaire grossier (de Mons), que je compte publier aussitôt que mes occupations le permettront". Deze toegezegde publicatie heb ik evenmin gevonden.

c. Hetzelfde geldt voor het vervolg der „Révision des bryozoaires du Crétacé figurés par d'Orbigny", lit. sub. 12 (1889).

d. Dan las ik nog in het artikel „Untersuchungen an Seebryozoen", dat eveneens in 1889 verscheen: „In einer ausführlicheren Abhandlung werde ich dieses abbilden, sowie die hier mitgeteilten Angaben erläutern" (S. 533). Hetgeen voor a, b en c geldt, geldt ook hiervoor.

Het blijft derhalve mogelijk, dat elders nog een viertal publicaties van Pergens verscholen zijn. Verwonderlijk zou het ook daarom niet zijn, omdat hij niet de gewoonte had voortdurend naar eigen werk te verwijzen en het uit zijne literaturopgaven niet mogelijk is de boven gegeven lijst samen te stellen.

Van den inhoud der 25 publicaties — waarvan slechts één, (2) als een afzonderlijke uitgave verscheen en de overige in een viertal periodieken werden opgenomen, n.l. *Annales de la Société Royale Malacologique de Belgique*, Bruxelles 1, 3, 4, 6—9, 14—16), *Bulletin de la Société belge de géologie, paléontologie et d'hydrologie*, Bruxelles (4, 10—12, 17—25), *Annalen des K. K. Naturhistorischen Hofmuseums*, Wien (5) en *Zoologischen Anzeiger* (13) — zij een en ander vermeld, dat betrekking heeft op het belang voor

- de systematiek (a),
- de stratigrafie (b),
- de regionale geologie (c),
- de (bryo)zoologie (d).

A. DE SYSTEMATIEK.

In het algemeen was Pergens in de beschrijving van vormen, welke reeds in de literatuur beschreven waren, beknopt, doch was hij uitvoeriger, waar nieuwe familiën of groepen, nieuwe genera, soorten, variëteiten of namen door hem in de literatuur werden ingevoerd.

Ik meen goed te doen deze nieuwe benamingen hier te herhalen:

1. Familiën en groepen.

Cameraporidae 1885; *Soleniporina*, *Ceina* en *Melicertina* 1889 („division" van de *Cyclostomata*).

2. Genera.

Camerapora, *Clausacamerapora* en *Curvicamerapora* 1885; *Tuberculipora* 1886; *Benedenipora* en *Lobiancopora* 1888; *Houzeauina* 1889; *Biflabellaria* 1890.

3. Soorten.

Discoflustrellaria Ubaghsi, *Lopholepis rapax*, *Camerapora recta*, *Clausacamerapora mamillata*,

Curvicamerapora cretacea, *Reptotubigera cristata*, *Bidiastopora Corneti*, 1885; *Cellularia diplodidymoides*, *Cellaria mucronata*, *Cellaria Vandenbroeckii*, *Planicellaria eocena*, *Biflustra symmetrica*, *Membranipora gothica*, *Membranipora squamosa*, *Cupularia Houzeaui*, *Pustulopora Corneti*, *Entolophora montensi* 1886; *Diastopora nova*, *Hornera Steenstrupi*, *Bisidmonea Johnstrupi*, *Tuberculipora Oestrupi*, *Foveolaria Lundgreni* 1886; *Filisparsa Delvauxi*, *Pustulopora Smittii* 1887; *Benedenipora catenata* en *Lobiancopora hyalinia* 1888; *Diastopora obelioides*, *Idmonea francorum*, *Idmonea Fischeri*, *Bicrisina Gaudryana*, *Melicertites Dollfusi* 1889; *Crisia Schmitzi*, *Crisia Plauensis*, *Crisia Berardi*, *Biflabellaria Apathyi*, *Heteropora Dollfusi*, *Osculipora Houzeaui*, *Fasciculipora* ? *Hinxksi*, *Conotubigera Hennigi*, *Aspendisia Hanneri*, *Truncatula Jellyae*, *Truncatula Kirckpatricki*, *Ceripora Kraepelini*; *Camerapora Levinsseni*, *Ceidmonea Macgillavryi*, *Filicea Marssoni*, *Lepralia Meunieri*, *Lepralia (Mucronella) Neumayeri*, *Lepralia (Mucronella) Normani*, *Lepralia (Mucronella) Russelli*, *Lepralia (Mucronella) Ulrichi*, *Eschara (Membranipora) Vandenbroeckii*, *Eschara (Membranipora) Vigeliusi*, *Eschara (Membranipora) Vinei*, *Eschara (Membranipora) Waageni*, *Cribrilina Walfordi*, *Cribilina falcoburgensis* en *Eschara (Schizoporella) Watersi* 1890.

(Wordt vervolgd).

ARMORACIA LAPATHIFOLIA Gil.

(*Cochlearia Armoracia* L.)

door

A. De Wever.

Te Ulestraten in 't moeras bij de woningen te Waterval vond ik in 1933 onder 6 planten van Mierikswortel, die hier, zooals overal elders uit kultuur verwilderd waren, één plant met uitsluitend vinspletige wortelbladen. 't Was nog goed te zien, dat ze één of twee jaar geleden als knopmutatie ontstaan was op den wortelhals van een gewonen Mierikswortel, daar de rest van 't verbindingsweeftel nog aanwezig was.

Verwilde planten van Mierikswortel bloeien hier op de meeste standplaatsen weinig of niet, ook al zijn ze zeer oud; althans slechts op 3 der 22 vindplaatsen vond ik ook bloeiende struiken. Daartegen brengen ze in tuinen meestal en geregeld bloeistengels voort. Hierbij zijn dan alleen de onderste en middelste stengelbladen kamvormig vinspletig; de bovenste, evenals de wortelbladen, gaaf.

Wijlen Dr. Thellung, die de Cruciferen in Hegi's Flora bewerkt heeft, zegt van de var. *pinatifida* Op. met ingesneden wortelbladen: „Selten an trockenen Standorten". Te Ulestraten echter kan dus de bodem niet van invloed geweest zijn.

De hauwen van Mierikswortel zijn meest naar den ronden kant.

Van den Heer Kreutzer (Sittard) ontving ik planten van afval bij de Mijn Laura met meer langwerpige vruchten.